

Bruxelles, 18.7.2017.
COM(2017) 376 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

Jačanje inovacija u europskim regijama: strategije za otporni, uključivi i održivi rast

{SWD(2017) 264 final}

1. SUVREMENO GOSPODARSTVO I PRAVEDNA TRANZICIJA ZA REGIJE EU-A

Europa doživljava velike promjene. Globalizacija, automatizacija, dekarbonizacija te nove i digitalne tehnologije utječu na radna mjesta, industrijske sektore, poslovne modele, gospodarstvo i društvo u cjelini. Treba povećati otpornost gospodarstva EU-a i Europljanima pomoći da se prilagode tim dubinskim promjenama. U dokumentu za razmatranje o svladavanju globalizacije¹ Komisija je istaknula prilike i izazove s kojima se suočavaju građani i regije Europe. To znači da moramo predvidjeti modernizaciju postojećih gospodarskih i društvenih struktura te upravljati njome, imajući na umu da danas više nego ikad lokalni problemi postaju globalni i obratno. U tom cilju Europi treba dugoročna strategija koja uključuje djelovanje na svim razinama i kojom se potiču temeljite promjene u tehnologiji, gospodarstvu i financijskom sektoru.

EU igra ključnu ulogu u pružanju potpore svim regijama i državama članicama da aktiviraju svoj potencijal za inovacije, konkurentnost te održivo zapošljavanje i rast. To je temelj mnogih već pokrenutih inicijativa u regulatornom području² kao i inicijativa u okviru plana ulaganja za stvaranje stabilnog portfelja projekata povezanih s glavnim prioritetima EU-a. Osim toga Komisija je tijekom posljednjih nekoliko godina pozvala nacionalna i regionalna tijela da razviju strategije pametne specijalizacije za istraživanja i inovacije.³ Cilj je bio potaknuti sve europske regije da prepoznaju svoje pojedinačne konkurentne prednosti kao temelj za prioritetna ulaganja u istraživanja i inovacije u okviru kohezijske politike u razdoblju 2014.-2020. Stoga su Vijeće Europske unije, Europski parlament i Odbor regija naglasili potrebu za daljnjim razvojem ovoga pristupa kako bi se povećao inovacijski potencijal svih regija⁴.

S obzirom na potrebu za suradnjom na svim razinama, od lokalne do europske, kako bi se odgovorilo na te izazove i pomoglo Europi da se razvija u suvremenom svijetu⁵, ovom se Komunikacijom i pratećim radnim dokumentom službi unaprjeđuje pristup pametne specijalizacije i nastoji ostvariti sljedeće:

- poticanje potencijala za inovacije i konkurentnost u europskim regijama kao temelj za model održivog rasta;
- povećanje međuregionalne suradnje koja je ključni element globaliziranog gospodarstva;
- veća usmjerenost na slabije razvijene regije i regije u industrijskoj tranziciji;
- poboljšanje i nadogradnja zajedničkog rada u politikama i programima EU-a kojima se podržavaju inovacije.

¹ Dokument za razmatranje o svladavanju globalizacije – COM(2017) 240 final.

² Deset prioriteta Junckerove Komisije.

³ COM (2010) 553 final.

⁴ Zaključci vijeća od 10. lipnja 2016. o „Istraživanju i inovacijama naklonjenoj, pametnoj i jednostavnoj kohezijskoj politici i europskim strukturnim i investicijskim fondovima općenito”, Rezolucija Europskog parlamenta od 14. siječnja 2014. o pametnoj specijalizaciji: umrežavanje centara izvrsnosti za učinkovitu kohezijsku politiku (2013/2094(INI)), Rezolucija Europskog parlamenta od 13. rujna 2016. o kohezijskoj politici te istraživačkim i inovacijskim strategijama za pametnu specijalizaciju (RIS3) (2015/2278(INI)), mišljenje Odbora regija od 22. ožujka 2017. o „Strategijama pametne specijalizacije (RIS3): utjecaj na regije i međuregionalnu suradnju”.

⁵ Iz predgovora publikaciji „Industrija u Europi“ (veljača 2017.) predsjednika Europske komisije, Jean-Claudea Junckera.

U tom je kontekstu predstavljen niz usmjerenih pilot-projekata kojima će se olakšati razvoj iskustva i šireg pogleda na gospodarski razvoj i rast europskih regija. Krajnji je cilj omogućiti svim europskim regijama da na temelju pametne specijalizacije u potpunosti iskoriste svoj potencijal za tehnološke promjene, digitalizaciju, dekarbonizaciju i modernizaciju industrije.

2. PAMETNA SPECIJALIZACIJA REGIONALNI PAKTOVI ZA INOVACIJE, RAST I RADNA MJESTA

Pristup pametne specijalizacije uključen je u reformiranu kohezijsku politiku za razdoblje 2014.-2020. koja je osmišljena kako bi se maksimalno povećao pozitivan učinak na rast i radna mjesta.

Strategijama pametne specijalizacije regijama se omogućuje da svoje potrebe, snage i konkurentne prednosti pretvore u utržive proizvode i usluge. Cilj je davanje prednosti javnim ulaganjima u istraživanja i inovacije kroz pristup „odozdo prema gore” za gospodarsku preobrazbu regija koja se temelji na regionalnim konkurentnim prednostima i kojom se stvaraju tržišne mogućnosti za nove međuregionalne i europske vrijednosne lance. Njima se regijama pomaže da predvide, planiraju i prate procese svoje gospodarske modernizacije.

Države članice i regije razvile su više od 120 strategija pametne specijalizacije kroz partnerstva, upravljanje na više razina i pristup „odozdo prema gore” i tako utvrdile prioritete za ulaganja u istraživanja i inovacije za razdoblje 2014.-2020.

Tijekom tog razdoblja više od 40 milijardi EUR (a više od 65 milijardi EUR uključujući nacionalno sufinanciranje) dodijelit će se regijama putem Europskog fonda za regionalni razvoj u cilju financiranja tih prioriteta. Općenito, očekuje se da će se tom podrškom istraživanjima, inovacijama i poduzetništvu pomoći 15 000 poduzeća da na tržište stave nove proizvode, omogućiti stvaranje 140 000 novih poduzeća i stvoriti 350 000 radnih mjesta do kraja programskog razdoblja⁶. Osim toga, u okviru Europskog socijalnog fonda namijenjeno je 1,8 milijardi EUR za jačanje ljudskog kapitala u istraživanjima, tehnološkom razvoju i inovacijama. Tijekom pripreme tih strategija prepoznati su i analizirani nacionalni, regionalni i lokalni prioriteti⁷.

Primjeri prioriteta u strategijama pametne specijalizacije⁸:

- **U regiji Emilia-Romagna u Italiji** regionalno partnerstvo kao prioritet je utvrdilo zdravlje i dobrobit te radi na spajanju različitih ključnih tehnologija kojima se u suradnji s biomedicinom mogu razviti individualizirano precizno presađivanje i implantati.
- **U regiji Extremadura u Španjolskoj** poljoprivrednici i istraživači rješavaju nemogućnost zadovoljavanja potreba tržišta na vrhuncu sezone zajedničkim sudjelovanjem u europskoj mreži za razvoj visokotehnološke poljoprivrede.
- **U Laponiji u Finskoj** pametna je specijalizacija doprinijela vodećem položaju regije u eksploataciji i komercijalizaciji prirodnih resursa Arktika istovremeno osiguravajući održivi razvoj i stvaranje radnih mjesta.

⁶ Kako je planirano u nacionalnim ili regionalnim operativnim programima za razdoblje od 2014. do 2020.: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

⁷ Baza podataka EYE@RIS3: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/eye-ris3>

⁸ Provedba strategija pametne specijalizacije – Priručnik. Europska komisija <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-handbook>

Kako bi se osigurala učinkovitost regionalnih ulaganja, strategije pametne specijalizacije treba provesti („*ex ante* uvjet”) prije primanja financijske potpore iz Europskog fonda za regionalni razvoj za istraživanja i inovacije u razdoblju 2014.-2020.

Osim toga, kako bi podržala taj proces, Komisija je uspostavila platformu za pametnu specijalizaciju⁹ u okviru koje se državama članicama i regionalnim tijelima nude savjeti o tome kako osmisliti i provesti svoje strategije pametne specijalizacije. Na taj se način olakšavaju uzajamno učenje, prikupljanje podataka, analize i prilike za umrežavanje za oko 170 regija i 18 nacionalnih vlada EU-a.

Te strategije često uključuju tradicionalne sektore kao što su poljoprivredno-prehrambeni, šumarski, turistički i tekstilni sektor, koji se razvijaju postupnim inovacijama. Međutim, uključuju i sektore povezane s uvođenjem ključnih razvojnih tehnologija, inovacijama u području usluga i resursno učinkovitim rješenjima za energiju, prometom, okolišem, kružnim gospodarstvom, nanotehnologijom i zdravljem koji mogu stvoriti potpuno nova tržišta i industrije. Temelje se na suradničkom postupku kojim se olakšavaju inovacije na temelju potražnje i zajednička rješenja.

One su moćan instrument za prijenos horizontalnih politika i instrumenata s nacionalne razine i razine EU-a na regionalnu i lokalnu razinu, čime se stvaraju veze unutar širih inovacijskih ekosustava i potiču socijalne inovacije. Zahvaljujući njima europsko gospodarstvo postaje konkurentnije i otpornije na globalizaciju te se osigurava stvaranje potrebnih resursa za pravednu raspodjelu njihovih koristi.

3. KLJUČNI IZAZOVI I SLJEDEĆI KORACI: POVEĆANJE RASTA TEMELJENOG NA INOVACIJAMA

Iako će se evaluacijama **predviđenima u okviru regulacije kohezijske politike** doprinijeti prepoznavanju prednosti i nedostataka trenutnog pristupa, jasno je da su strategije pametne specijalizacije već znatno doprinijele preusmjeravanju kohezijske politike Europske unije. Konkurentna snaga Europe počiva na njezinoj sposobnosti za poticanje novih modela rasta na regionalnoj razini ciljanim ulaganjima u inovativne sektore s velikim potencijalom rasta i velikom dodanom vrijednošću.

Kako bi se to postiglo, treba odgovoriti na četiri utvrđena izazova:

- daljnje reforme sustava istraživanja i inovacija u regijama;
- povećanje suradnje među regijama u području ulaganja u inovacije;
- poticanje istraživanja i inovacija u slabije razvijenim regijama i regijama u industrijskoj tranziciji;
- iskorištavanje sinergija i komplementarnosti među politikama i instrumentima EU-a.

3.1. Daljnje reforme sustava istraživanja i inovacija u regijama

Postupak europskog semestra¹⁰ pokazuje da reforme sustava istraživanja i inovacija imaju jasnu regionalnu dimenziju koja bi trebala obuhvatiti tri međusektorska elementa: istraživanja i inovacije, industrijsku transformaciju te financiranje i ulaganja¹¹.

⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

¹⁰ Europski semestar jest ciklus koordinacije gospodarske i fiskalne politike unutar EU-a. On je dio okvira gospodarskog upravljanja Europske unije.

Kao preduvjet za ulaganja u okviru kohezijske politike, pametna specijalizacija doprinijela je pokretanju reformi u približno polovini država članica¹² te je pomogla riješiti mnoge izazove u istraživanju i inovacijama. Međutim, u nekim slučajevima neravnomjerno sudjelovanje predstavnika raznih sektora kao što su istraživanja, industrija, visoko obrazovanje, javna uprava i civilno društvo ugrožava reformska nastojanja. Stoga je glavni naglasak strategija bio na uklanjanju podjela među različitim upravnim tijelima i na poboljšanju višerazinskog upravljanja.

Rad na provođenju reformi potrebno je pojačati u cilju stvaranja povoljnijeg poslovnog okruženja te učinkovite i transparentne javne uprave kako bi se potakle inovacije i veća dinamičnost tržišta proizvoda i usluga te poboljšali uvjeti za pokretanje i rast novih poduzeća¹³. Istovremeno, tim se nastojanjima treba potaknuti ulaganja u vještine i ljudski kapital¹⁴ u skladu s Planom za sektorsku suradnju u pogledu vještina¹⁵, Obnovljenim programom za visoko obrazovanje u EU-u¹⁶ te bolje iskoristiti klastere i politike za potporu malim i srednjim poduzećima. U tom procesu važnu ulogu može igrati i Koalicija za digitalne vještine i radna mjesta¹⁷ koja pomaže tržištu rada da se prilagodi digitalnoj transformaciji diljem EU-a. To će biti dopunjeno dijalogom o izvrsnosti politike klastera¹⁸.

- Komisija će pojačati svoja nastojanja kako bi državnim i regionalnim tijelima na njihov zahtjev i u uskoj suradnji s dotičnim državama članicama i regijama omogućila pristup dostupnoj potpori EU-a za olakšavanje oblikovanja, provedbe i evaluacije političkih reformi u području istraživanja i inovacija.
- **Platforma za pametnu specijalizaciju** i dalje pruža potporu za provedbu nacionalnih i regionalnih strategija pametne specijalizacije. Osim toga, **instrumentom za političku podršku u okviru programa Obzor 2020** državama članicama pomoći će se ukloniti prepreke u sustavima istraživanja i inovacija, uključujući one povezane s učinkovitom provedbom strategija pametne specijalizacije.
- Nadalje, **Služba za potporu strukturnim reformama**, koja djeluje na zahtjev država članica, dostupna je za pomoć pri izradi i provedbi reforma kojima se može poboljšati poslovno okruženje i tržište rada, te ljudima pružiti odgovarajuće vještine, obrazovanje i osposobljavanje za postojeće i buduće tržište rada¹⁹.

Kako bi se pojačao doprinos strukturnih reformi inovacijama, države članice trebale bi uložiti napore da ojačaju dijalog sa svim zainteresiranim dionicima tijekom procesa europskog semestra, uključujući regije i lokalna tijela. Trebale bi i podržati provedbu prioriteta utvrđenih u okviru strategija pametne specijalizacije povećanjem kvalitete i otvorenosti istraživanja i sustava visokog obrazovanja, osiguravanjem konkurentnog financiranja istraživanja, jačanjem prijenosa znanja, povezivanjem strukovnog

¹¹ Tematske smjernice Europskog semestra „Istraživanja i inovacije”.

<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/european-semester-thematic-fiche-research-and-innovation>

¹² Studija „Potpora iz fondova ESI provedbi preporuka za pojedine zemlje i strukturnim reformama u državama članicama”, 2017., Europska komisija.

¹³ COM (2016) 733 final.

¹⁴ COM (2017) 90 final.

¹⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7969>

¹⁶ COM (2017) 247 final.

¹⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

¹⁸ Dijalog će se održati u okviru predstojećih rasprava Europskog foruma za klasterske politike.

¹⁹ Program Službe za potporu strukturnim reformama 2017.–2020., Uredba (EU) 2017/825.

obrazovanja i osposobljavanja s inovacijskim sustavima te doprinosom informacijama o vještinama i usklađivanju vještina u skladu s Novim programom vještina²⁰.

3.2. Povećanje suradnje u području ulaganja u inovacije diljem regija

Strategije pametne specijalizacije korištene su za poticanje učinkovitije politike inovacija i međuregionalne suradnje u novim vrijednosnim lancima preko granica. Povezivanjem aktera u području istraživanja i inovacija s industrijskim dionicima olakšava se iskorištavanje komplementarnosti u razvoju proizvoda i planiranju procesa. Time će se pridonijeti izgradnji i preoblikovanju vrijednosnih lanaca diljem EU-a poticanjem sinergija ulaganja privatnog i javnog sektora. Stvaranje stabilnog portfelja projekata u skladu s prepoznatim strateškim prioritetima treba biti zajednička zadaća relevantnih dionika.

Stoga je potrebno dodatno razviti međuregionalnu i prekograničnu dimenziju stvaranjem međuregionalnih mogućnosti ulaganja kojima će se olakšati povećanje regionalnih i lokalnih inovacija, što je već pokrenuto u kontekstu Komunikacije o čistoj energiji za sve Europljane²¹.

Jačom strateškom međuregionalnom suradnjom i održivim vezama regionalnih ekosustava duž prioritetnih područja pametne specijalizacije može se povećati konkurentnost i otpornost, kao što pokazuje Inicijativa Vanguard.

Inicijativu Vanguard za novi rast putem pametne specijalizacije pokreće politička predanost regija da će upotrijebiti svoje strategije pametne specijalizacije za poticanje novog rasta pristupom „odozdo prema gore” poduzetničkim inovacijama i industrijskom obnovom u europskim prioritetnim područjima. U inicijativu je uključeno trideset regija.

Inicijativa Vanguard nastoji poslužiti kao primjer u razvoju međuregionalne suradnje i višerazinskog upravljanja kako bi se regionalnim klasterima i ekosustavima pomoglo da se usredotoče na prioritetna područja za industrije u pretvorbi i nastajanju. Regije uključene u inicijativu Vanguard nastoje iskoristiti komplementarnosti utvrđene u okviru strategija pametne specijalizacije u cilju razvijanja vrhunskih klastera i mreža klastera, posebno s pomoću pilot-projekata i velikih demonstracijskih projekata.

Zbog toga je Komisija uz podršku platforme za pametnu specijalizaciju pokrenula **tematske platforme** o modernizaciji industrije, energiji i poljoprivredno-prehrambenom sektoru kako bi pomogla regijama da surađuju na svojim prioritetima pametne specijalizacije i u to uključe tvorce politika, istraživače, poduzeća, klastere i civilno društvo.²² Te platforme pružaju jedinstvenu priliku tvorcima politika u EU-u na nacionalnoj i regionalnoj razini da razmijene iskustva kako bi se usredotočili na te prioritete u regionalnom kontekstu gdje se najviše osjete promjene.

Tematske platforme za pametnu specijalizaciju okupljaju 100 regija koje zasad surađuju u 17 međuregionalnih partnerstava koja se zemlje na zajedničkim interesima za poticanje inovacija, povezivanje vrijednosnih lanaca i razvoj zajedničkih ulaganja uz podršku službi Komisije:

- **platforma za industrijsku modernizaciju** uključuje partnerstva u području napredne proizvodnje, održive proizvodnje, biogospodarstva, 3D tiskanja, medicinske

²⁰ COM (2016) 381 final.

²¹ COM (2016) 860 final.

²² Vidjeti radni dokument službi u prilogu za podatke o pokrenutim regionalnim partnerstvima.

tehnologije, inovativnog tekstila, industrije 4.0, sporta i novih proizvoda na temelju nano-čestica,

- **platforma za energiju** uključuje partnerstva u području bioenergije, obnovljive energije iz mora, pametnih mreža, solarne energije i održivih zgrada,
- **platforma za poljoprivredno-prehrambeni sektor** uključuje partnerstva u području visokotehnološke poljoprivrede, sljedivosti, biogospodarstva te poljoprivredno-prehrambenog sektora i pametnih elektroničkih sustava.

Potrebni su daljnji naponi za integraciju drugih velikih europskih inicijativa s tim platformama i njihovim regionalnim partnerstvima, za olakšavanje komercijalizacije i rasta međuregionalnih inovacijskih projekata te poticanje zajedničkih poslovnih ulaganja. Tematske platforme za pametnu specijalizaciju trebalo bi iskoristiti i za produblivanje suradnje među slabije razvijenim regijama, regijama u industrijskoj tranziciji i onih razvijenijih, kako bi se olakšala njihova industrijska i tehnološka tranzicija.

- Komisija će u bliskoj suradnji s relevantnim državama članicama do kraja 2017. pokrenuti **pilot-projekt** u okviru kojeg će blisko surađivati s pet do deset tematskih partnerstava u koje su uključeni tvorcii politika, istraživači, poduzeća i drugi akteri inovacija. Podršku razvoju pilot-projekta pružit će Europski fond za regionalni razvoj.
- Cilj će biti ispitivanje pristupa komercijalizaciji i **osnaživanju međuregionalnih inovacijskih projekata** koji imaju potencijal za poticanje razvoja europskih vrijednosnih lanaca. Ta partnerstva mogu uključivati naprednu proizvodnju i industriju 4.0, biogospodarstvo, velike količine podataka (*big data*), prijelaz na niskougljično gospodarstvo, čistu i povezanu mobilnost, kibersigurnost, vodoprivredu i inovacije u tradicionalnim sektorima. Taj će se rad nastaviti na blisku suradnju službi Komisije i partnerstava razvijenu u kontekstu tematskih platformi za pametnu specijalizaciju i na relevantne inicijative EU-a za inovacije²³.

Države članice i regije uz potporu Komisije trebale bi iskoristiti klastere i zajednice znanja i inovacija (ZZI) koje je osnovao Europski institut za inovacije i tehnologiju kako bi privukle ulaganja za projekte koji su prihvatljivi za potporu iz financijskih instrumenata, posebno u okviru Europskog fonda za strateška ulaganja i doprinijeti privlačenju privatnih ulaganja podržavanjem inovativnih projekata za koje bi moglo biti potrebno pokrivanje rizika.

Manje projekte može se kombinirati u okviru ulagačkih platformi i tako ujediniti različita sredstva EU-a na najučinkovitiji način i prema potrebi uključiti privatni sektor.

3.3. Poticanje istraživanja i inovacija u slabije razvijenim regijama i regijama u industrijskoj tranziciji

Slabije razvijene regije i dalje se suočavaju s preprekama povezanim s rascjepkanošću i održivošću infrastrukture za istraživanje i inovacije te često nailaze na poteškoće u izgradnji institucionalnog i pravnog okruženja kojim se potiču inovacije²⁴. Iako je pametna specijalizacija relevantna za sve regije, slabije razvijenim regijama treba posvetiti posebnu pozornost u pogledu ljudskog kapitala, razvoja vještina i inkluzivnijeg inovacijskog procesa. Akteri inovacija u slabije razvijenim regijama često su loše

²³ Primjerice javno-privatna partnerstva koja primaju potporu u okviru programa Obzor 2020. u području biogospodarstva, napredne proizvodnje i novih energetske tehnologije.

²⁴ SWD(2017) 132 final.

povezani sa širom zajednicom za istraživanje i inovacije i globalnim vrijednosnim lancima.

Regije u industrijskoj tranziciji suočavaju se s posebnim izazovima, posebno kada su povezani s nedostatkom odgovarajućih vještina, visokim jediničnim troškovima rada i deindustrijalizacijom. Te regije možda nisu u mogućnosti privući dovoljno izvanregionalnih ulaganja za poticanje inovacija razvijanjem novih opskrbnih lanaca te nemaju dovoljno struktura za komercijalno istraživanje ni tvrtke koje bi mogle činiti osnovu široke industrijske modernizacije. Mogu postojati dodatni nedostaci u kapacitetu za iskorištavanje financiranja koje se nudi u okviru europskih istraživanja i inovacija te programa za industrijsku konkurentnost²⁵, a s druge strane, ne primaju razinu potpore dostupne slabije razvijenim regijama u okviru kohezijske politike.

Stoga je ključna neprestana potpora uzajamnom učenju. Komisija pruža potporu putem pristupa neovisnim stručnjacima, poput programa tehničke pomoći TAIEX Peer 2 Peer²⁶ i platforme za pametnu specijalizaciju²⁷. To je regijama omogućilo da preuzmu najbolje prakse, usporede svoje strukture sa svjetskim standardima, utvrde raznolikost istraživanja, kapaciteta za inovacije i komplementarnosti u regijama EU-a te da uklone svoje nedostatke.

Ulaganje u ljudski kapital i razvoj vještina, primjerice u sektoru IKT-a, podrška stvaranju poduzeća, e-pravosuđe i e-uprava osiguravaju se putem Europskog socijalnog fonda u skladu s planom za nove vještine. U okviru Europskog socijalnog fonda pruža se podrška i slabije razvijenim regijama u modernizaciji njihove uprave u pogledu reforme, bolje regulacije i dobrog upravljanja.

Potreba za širenjem izvrsnosti i povećanjem sudjelovanja podržana je i programom Obzor 2020. u okviru aktivnosti udruživanja, povezivanja i katedri europskog istraživačkog prostora, aktivnosti Europske suradnje u znanosti i tehnologiji (COST)²⁸ i projektom „Put prema izvrsnosti”²⁹. Osim toga, projekt za regije koje zaostaju³⁰ pruža ciljanu potporu manje razvijenim regijama u okviru Kohezijske politike kako bi se provela pametna specijalizacija putem mjera za izgradnju kapaciteta, administrativnih reformi te pojačanog praćenja i ocjenjivanja.

U okviru projekta za regije koje zaostaju stručnjaci Europske komisije i Svjetske banke zajedno s poljskim nacionalnim i lokalnim tijelima tijekom protekle godine radili su na utvrđivanju rješenja za poticanje gospodarskog razvoja u regijama s niskim prihodima Podkarpackie i Świętokrzyskie u istočnoj Poljskoj. Aktivnosti uključuju prijenos znanja iz akademskih krugova na lokalna poduzeća, primjerice u avionskoj industriji u regiji Podkarpackie, poboljšanje regionalnog okruženja za poduzeća i poboljšanje vještina lokalne radne snage.

²⁵ Obzor 2020. i COSME – europski program za mala i srednja poduzeća.

²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/how/improving-investment/taieux-regio-peer-2-peer/

²⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

²⁸ Oko 1 % proračuna programa Obzor 2020. namijenjeno je za potporu zemljama s manje intenzivnim istraživačkim radom. <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=widening>. COST pruža potporu mrežama istraživača s naglaskom na istraživačima iz država s manje intenzivnim istraživačkim radom

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>

³⁰ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-in-lagging-regions>

Europski institut za inovacije i tehnologiju s pomoću svojeg regionalnog programa za inovacije pomaže dodatno proširiti sudjelovanje³¹. Naposljetku, razvojem paneuropske mreže centara za digitalnu inovaciju³² i druge istraživačke i inovacijske infrastrukture pomoći će se malim i srednjim poduzećima u upravljanju njihovom digitalnom transformacijom.

Ciljanim mjerama politike može se pomoći u rješavanju posebnih potreba tih regija te uspješno provesti njihove strategije pametne specijalizacije s posebnim naglaskom na uzajamnom učenju i razmjeni dobrih praksi u provedbi inovacijskih politika te njihovom upravljanju i praćenju.

Do kraja 2017. te u bliskoj suradnji s predmetnim državama članicama, Komisija će pokrenuti **pilot-projekt** koji uključuje određeni broj ispitnih regija koje su izrazile interes za rad na temelju vlastitih strategija pametne specijalizacije u cilju promicanja opsežnih inovacija kako bi odgovorile na izazove **industrijske tranzicije**. Projektom će se pokušati olakšati kombinirana uporaba instrumenata i programa EU-a kojima upravlja Komisija zajedno s resursima u okviru kohezijske politike, u cilju ubrzanja prihvaćanja inovacija, uklanjanja prepreka ulaganjima i pripreme za industrijske i društvene promjene. Podršku razvoju pilot-projekta pružit će Europski fond za regionalni razvoj uz ciljanu savjetodavnu podršku Europskog opservatorija za klastere i industrijsku promjenu.

Države članice bi uz potporu Komisije trebale bolje odgovoriti na potrebe slabije razvijenih regija jačanjem usmjerenosti na opsežne i otvorene inovacije, novo suradničko upravljanje, nova međuregionalna partnerstva, razvoj kapaciteta za preuzimanje novih tehnologija, povezivanje lokalnog gospodarstva s vrhunskim istraživanjima i proširenje sudjelovanja u globalnim mrežama za inovacije.

3.4. Iskorištavanje sinergija i komplementarnosti među politikama i instrumentima EU-a

Trenutačno postoji znatan broj regionalnih, nacionalnih i europskih političkih programa i instrumenata za poticanje inovacija, rasta i radnih mjesta ili promicanje međuregionalne suradnje³³. Potrebna je bolja povezanost tih politika i instrumenata na različitim razinama upravljanja kako bi se povećao njihov utjecaj na ostvarivanje ključnih europskih prioriteta. Stoga je potrebno u potpunosti iskoristiti sinergije i razviti komplementarnosti između fondova EU-a za istraživanje, kohezijske politike i mjera za industrijsku konkurentnost kako bi se ostvarila ključna ulaganja. Pametna specijalizacija pruža strateški okvir za razvoj tih komplementarnosti³⁴.

³¹ <https://eit.europa.eu/activities/outreach/eit-regional-innovation-scheme-ris>. Osim toga, projektima u sklopu programa Visoko obrazovanje za pametnu specijalizaciju (HESS) savjetuje se regijama kako poboljšati uključenost ustanova visokog obrazovanja. <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>

³³ Instrumenti kojima se promiče suradnja preko regionalnih i nacionalnih granica uključuju: inicijative zajedničke tehnologije i izrade programa te ugovorna javno-privatna partnerstva u okviru programa Obzor 2020., Europski institut za inovacije i tehnologiju, njegove zajednice znanja i inovacija, udruživanje znanja i sektorskih vještina u sklopu programa Erasmus+, europska strateška partnerstva klastera, Europska poduzetnička mreža, europska partnerstva za inovacije, mreža „Start Up Regions” i Interreg.

³⁴ Putem „prethodnih mjera” kako bi se dionici pripremili za sudjelovanje u programu Obzor 2020. i „naknadnih mjera” za primjenu i širenje rezultata istraživanja i inovacija ostvarenih u sklopu programa Obzor 2020. i prethodnih programa. Prilog 1. Uredbi o zajedničkim odredbama (EU) br. 1303/2013.

U kontekstu prijedloga Višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje od 2014. do 2020. Komisija je donijela širok spektar mjera³⁵.

Europski fond za strateška ulaganja, Obzor 2020. i kohezijska politika omogućuju kombiniranje sredstava u jedinstveni projekt. Program Obzor 2020. i kohezijska politika sada imaju usklađena pravila za opcije pojednostavljenog financiranja te je povećana mogućnost trošenja više sredstava za kohezijsku politiku izvan programskih područja. Komisija je objavila i smjernice o kombiniranju Europskog fonda za strateška ulaganja s fondovima kohezijske politike.

Pokrenula je i niz inicijativa (kao što su Put prema izvrsnosti i Pečat izvrsnosti) te izradila smjernice kako bi se potaknule i olakšale sinergije³⁶ među različitim instrumentima politike. Predložila je daljnje pojednostavljenje kako bi olakšala trenutačno složeno kombinirano financiranje iz programa Obzor 2020. i kohezijske politike³⁷.

Pilot-projektom „Put prema izvrsnosti” pomaže se premostiti inovacijski jaz među regijama EU-a podupiranjem provedbe strategija pametne specijalizacije pomoću razvoja i iskorištavanja komplementarnosti između kohezijske politike, programa Obzor 2020. i drugih programa financiranja EU-a. **Inicijativom „Pečat izvrsnosti”** pomaže se malim i srednjim poduzećima pronaći alternativna sredstva financiranja u sklopu Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i drugih izvora za ideje o inovativnim projektima koji su u sklopu programa Obzor 2020 ocijenjeni kao izvrsni, ali se nisu mogli financirati zbog ograničenih sredstava.

Komisijini izaslanici za ulaganja mogu pružiti konkretnu potporu³⁸ javnim tijelima i promotorima projekata u državama članicama kako bi se stvorio stabilan portfelj projekata kojima se maksimalno povećava učinak sredstava EU-a na temelju stručnog znanja Europskog savjetodavnog centra za ulaganja³⁹.

Dokazi upućuju na znatno poboljšanje u koordinaciji na razini programa kohezijske politike⁴⁰ u vezi sa strateškim upravljanjem ulaganjima u istraživanja i inovacije. Međutim, na razini projekata još uvijek postoji potreba za većom jasnoćom u pogledu uloga, dužnosti i koordinacije, posebno u pogledu pravila prihvatljivosti, javne nabave, državnih potpora i transnacionalnih projekata⁴¹.

- Komisija će nastaviti rad u bliskoj suradnji s nacionalnim i regionalnim tijelima na **pojednostavljanju kombinirane uporabe** različitih instrumenata EU-a kako bi se što je više moguće povećala ulaganja u projekte za istraživanje i inovacije, konkurentnost i produktivnost. S pomoću izaslanika za ulaganja na terenu i u okviru Europskog savjetodavnog centra, Komisija će pružiti pomoć kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri mobilizirao kapital privatnog sektora.

³⁵ COM (2011) 500 final.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf

³⁷ COM (2016) 605 final.

³⁸ COM (2016) 581 final.

³⁹ <http://www.eib.org/eiah/index.htm>

⁴⁰ „The use of new provisions during the programming phase of the European Structural and Investment Fund” (Uporaba novih odredbi tijekom faze planiranja programa europskih strukturalnih i investicijskih fondova) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/new_provision_pr ogr_esif_report_en.pdf

⁴¹ Stručna skupina na visokoj razini za praćenje pojednostavljenja za korisnike europskih strukturalnih i investicijskih fondova https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/hlg_16_0008_00_conclusions_and_recomendations_on_goldplating_final.pdf

- Komisija će nastaviti surađivati s nacionalnim i regionalnim tijelima kako bi se **olakšala i pojasnila kombinirana uporaba različitih fondova** u odnosu na pravila državne potpore, javnu nabavu i međuregionalnu suradnju.
- Komisija će razmotriti mogućnosti pružanja pomoći na terenu u obliku posebnih izaslanika za ulaganja. Ti bi izaslanici djelovali kao prva kontaktna točka za lokalne dionike kako bi se **što je više moguće povećao učinak različitih fondova EU-a**. Djelovali bi prema potrebi i upućivali posebne zahtjeve na prava mjesta u okviru Europskog savjetodavnog centra za ulaganja kako bi se dodatno potaklo kombiniranje različitih fondova.
- Komisija će dionicima pružiti **sveobuhvatno utvrđivanje aktera potpore i najsvremenijih resursa u regionalnim ekosustavima** kako bi promicala međuregionalna partnerstva i pristup kompetencijama.
- Komisija će nastaviti surađivati s Europskim parlamentom i Vijećem u kontekstu tekuće rasprave o Skupnoj uredbi⁴² kako bi se dodatno **olakšala transnacionalna ulaganja**, primjerice provedbom operacija izvan programskog područja.

Države članice trebale bi blisko surađivati s dionicima kako bi se u potpunosti iskoristile trenutačno dostupne mogućnosti pojednostavljenja. Upravljačka tijela za europske strukturne i investicijske fondove u državama članicama trebala bi organizirati posebne pojednostavljene pozive na izradu projekata koji su dobili Pečat izvrsnosti na temelju dobrih praksi razvijenih u Češkoj, Italiji, Poljskoj i Španjolskoj.

4. ZAKLJUČCI

EU, njegove države članice i regije suočavaju se s izazovima u kontekstu globalizacije. Novi svijet otvara mogućnosti koje Europa mora iskoristiti ostajući pritom predana pravednoj raspodjeli od njih ostvarenih koristi. Ključno je iskoristiti puni potencijal inovacija za modernizaciju gospodarstva kako bi se zaštitio socijalni model EU-a i kvaliteta života europskih građana. Europa treba osnažiti, braniti i štititi svoje građane, regije i industriju kako bi stvorila radna mjesta i blagostanje koje građani Europe očekuju. Kako bi se to postiglo, treba koordinirati sve politike i instrumente EU-a na svim razinama upravljanja i tako krenuti prema otpornom, uključivom i održivom rastu na teritorijalnoj razini.

U tom kontekstu strategije pametne specijalizacije već ostvaruju značajan napredak u poboljšanju kvalitete ulaganja u inovacije u okviru kohezijske politike te su tako postale sastavni dio europskog pristupa inovacijama. One također utječu na način kako europske regije osmišljavaju i provode svoje inovacijske politike i uključuju poduzeća.

Dosadašnje iskustvo s postojećim programima kohezijske politike, zajedno s djelovanjima i pilot-projektima predstavljenima u ovoj Komunikaciji, bit će korisno prilikom pripreme sljedećeg višegodišnjeg financijskog okvira. U tu će svrhu Komisija pratiti napredak u provedbi tih aktivnosti. Pametna specijalizacija nov je način suradnje kojim se osigurava veće lokalno i regionalno sudjelovanje u donošenju odluka i čiji se potencijal može ojačati na korist regija EU-a i EU-a u cjelini. Taj se pristup može preuzeti i iskoristiti u širem kontekstu kao koristan alat za najučinkovitiju moguću provedbu budućeg proračuna EU-a⁴³.

⁴² COM (2016) 605 final.

⁴³ [Dokument za razmatranje o budućnosti financija EU-a](#), COM(2017) 358 final.